

Subject Area

Theology, Basic Islamic Sciences

Year: 2022

Vol: 8

Issue: 93

PP: 52-63

Arrival

24 October 2021

Published

25 January 2022

Article ID Number

3780

Article Serial Number

07

Doi Number

[http://dx.doi.org/10.26449/](http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3780)[/sssj.3780](http://dx.doi.org/10.26449/sssj.3780)**How to Cite This Article**

Binol, A. (2022). "Leyl Suresi Bağlamında İki İnsan Tipi ve Davranış Biçimleri" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:8, Issue:93; pp:52-63

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

1. GİRİŞ

Kur'an-ı Kerim, 22 yılı aşan bir süreç içerisinde hayatın işleyişine, olaylara ve durumlara göre kısım kısım indirilmiştir. Kronolojik olarak Mekki ve Medeni sureler arasında içerik olarak benzerlikler olmakla birlikte farklılıklar da vardır. Mekki sureler daha çok mümin insanın şahsiyet ve kimliğinin inşasına yönelik ayetler ihtiva etmektedir. Bu surelerde Allah Teâlâ, kendisini tanıtmakta, evrene dikkat çekmekte, ölüm ve ahirete vurgu yapmaktadır. İnsanın fitratına ve asli yönelimlerine işaret ederek ona hidayet yolunu göstermektedir. Bu inşa sürecinde derin tefekküre dayalı bir iman, ahlak ve ibadet bütünlüğü dikkat çekmektedir. Ancak Müslüman birey ve toplumlar tarafından dinin gelenekselleştirilerek şekle indirgenmesiyle beraber Kur'an'ın başlangıçtan itibaren inşa etmeye çalıştığı bu şahsiyet bütünlüğünün göz ardı edildiği bir vakıadır. Leyl suresi, bu çerçevede diğer Mekki surelerle benzerlik arz etmekte olup kimliğin inşasında önemli noktalara belagatlı bir şekilde vurgu yapmaktadır. (İzzet Derveze, 1997: 1/145-146).

Leyl suresinin inişi, dalalet ve küfrün insanlığı bir kâbus gibi sardığı zamana denk gelmektedir (İbn Âşûr, 1984: XXX/378). İnsanların hayatında zulüm, cehalet ve vahşet, gecenin karanlığı kadar gerçektir. Diğer toplumların da vahye bizzat muhatap olan Araplardan daha iyi durumda olduğu söylenemez. Günümüzde durum değişmemiş olup Müslüman toplumlar dâhil bütün insanlık, benzer durumları yaşamakta ve kendisini hidayetin aydınlığına çıkaracak bir çağrıya ihtiyaç duymaktadır.

Leyl Suresi Bağlamında İki İnsan Tipi ve Davranış Biçimleri**Two Types of People and Their Behavior in The Context of Surah Leyl**Dr. Öğr. Üyesi Ali BİNOL ¹ ¹ Yozgat Bozok Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü, Yozgat, Türkiye**ÖZET**

Kur'an-ı Kerim, hidayet rehberi olarak insanlığa gönderilmiş son ilahi mesajdır. Cebrail vasıtasıyla Hz. Peygamber'e gönderilen bu mesaj, insanoğlunun geleceğe güvenle bakmasını, gerçek anlamda huzur ve mutluluğu elde etmesini amaçlamaktadır. Kendisini, "aydınlatici bir nur, hidayet kaynağı ve gönüller için şifa" olarak tanımlayan Kur'an, muhatap aldığı insana evreni ve onu var eden tanıtır. İnsana evrende bulunuş gayesini açıklar ve karşılaşacağı sonu haber verir. Doğası gereği sonsuzluk arzusuyla yaşayan insana, umuda erebilmenin yolunu gösterir. İnsan, kendisini gerçekleştirme adına birtakım davranışlar sergiler. İyilik ve kötülük potansiyelini özünde barındıran insanın, idealindeki kurtuluşu ve mutluluğu elde edebilmesi için ne yapacağını bilememesi de çoğunlukla karşılaşılan bir gerçekliktir. Bu noktada Kur'an, insanın aklına ve gönlüne hitap etmekte ve ona hidayet noktasında yol göstermektedir. Özellikle Mekki surelerde Kur'an, takva ve fücür ekseni iki tür yönelişe işaret etmektedir. Leyl Suresinde de iki tür insan profili çizmekte ve buna bağlı olarak onun çeşitli eylemlerde bulunduğunu haber vermektedir. Bu bağlamda biz, tüm insanlık için geçerli olarak gördüğümüz bu iki yöneliş biçimini ele aldık. İnsan davranışlarına kaynaklık eden temel duyguların ne olduğunu, inanç, yöneliş ve eylemlerine karşılık ahiret hayatında kendisini nasıl bir sonun beklediğini irdeledik. Bu çalışmanın amacı, kendini gerçekleştirme serüvenine girişen insanın yolunu Kur'an'ın rehberlik ışığıyla aydınlatmaya gayret etmektir.

Anahtar Kelimeler: Kur'an, Leyl Suresi, İnsan Tipleri, Davranış Biçimleri, İstigma**ABSTRACT**

The Qur'an is the last divine message sent to humanity as a guide to guidance. This message, which was sent to the Prophet through Gabriel, aims to ensure that human beings look to the future with confidence and achieve real peace and happiness. In this respect, the Qur'an defines itself as "an illuminating light, a source of guidance and healing for hearts". The Qur'an first introduces the people to whom it is addressed, about the universe and its creator. Afterwards, it explains the purpose of being in the universe and informs the end that he will encounter. It shows the way to hope for people who naturally live with the desire for eternity. A person is in a state of performing certain behaviors in the name of self-realization. It is a reality that is often encountered that a person who has the potential for good and evil does not know what to do in order to achieve his ideal salvation and happiness. The Qur'an gives special importance to these issues from its first verses. It states that in the suras descended in the first phase of the prophecy, there are two kinds of human orientation. Although the behaviors may be opposite, their underlying purpose is one. Here, the Qur'an draws two types of human profiles in the Surah Leyl, and accordingly informs that he took various actions. In this context, we will consider these two forms of orientation that we see as valid for all humanity. We will examine what the basic emotions are the source of behaviors, what people do to achieve their goals, what kind of end awaits them in the hereafter in response to their beliefs, orientations and actions. Our aim in this study will be to cross the path of the person who embarks on the adventure of self-realization with the guidance mission of the Qur'an.

Key words: Qur'an, Surah Leyl, Human Types, Behavior Patterns, Lack of Need.

2. SURENİN NÜZUL DÖNEMİ, NÜZUL SEBEBİ VE BAĞLAMI

Çoğu müfessirlere göre sure, Mekke'de inmiştir (İbn el-Cevzî, 4/453). Yine müfessirlerin büyük bir kısmı 5. ayette söz konusu edilen kimsenin Hz. Ebu Bekir olduğu kanaatindedir (Ferrâ, 1983: III/270; Zeccâc, 1988: V/335). Kurtubî (ö. 671/1273), bu konuda müfessirlerin büyük ekseriyetinin görüş birliği içinde olduğunu ifade eder (Kurtubî, 2006: XX/80). Bazı müfessirler, olumlu yönleri dile getirilen kişinin Hz. Ebu Bekir olmasına karşılık, olumsuz insan tipiyle de Ebu Süfyan b. Harb'in kastedildiğini söyler (Ferrâ, 1983: III/270; İbn 'Atıyye, h. 1422: VII/39). Kötülükle nitelenen kişinin Ümeyye b. Halef adındaki müşrik olduğu kanaatinde olan Râzî (ö. 606/1210) ise surenin Hz. Ebu Bekir hakkında indiği konusunda icma olduğunu söyler ve bu yönde uzun bir açıklama yapar. Bununla birlikte Râzî, ayetin tüm insanlara yönelik olduğunu ve hükmün herkesi kapsadığını vurgular (Râzî, h. 1420: XXXI/180-182).

Sure bir yandan indiği dönemde cereyan eden olaylara işaret ederken diğer yandan tüm insanlığa yönelik hedefler göstermektedir. Nüzul sebebinin Hz. Ebu Bekir ile ilişkilendirilmesine gelince o, Allah yolunda malını ve canını ortaya koymuş ve hiçbir fedakârlıktan çekinmemiştir. Aynı zamanda o, inancından dolayı işkence gören bazı Müslüman köleleri de kurtarmıştır. Bunlar, birçok rivayetle desteklenen tarihi gerçekliklerdendir. Dolayısıyla İbn Kesîr (ö. 774/1373), ilgili rivayetleri naklettikten sonra şöyle der: "Gerçekte Hz. Ebu Bekir, bu ayetlerin çerçevesine dâhildir. Çünkü o, çok infakta bulunmaktaydı. Ancak ayet, tüm ümmet içindir. Çünkü ayetin lafzı genelleycidir" (İbn Kesîr, 1999: VIII/422). Sonuçta denilebilir ki ayetlerin ihtiva ettiği olumlu davranışlar, Hz. Ebu Bekir'in şahsında adeta ete kemiğe bürünmüş ve bu yüzden sure, onunla özdeşleştirilmiştir.

Leyl suresinin Medine'de nazil olduğuna dair rivayetler de vardır (Kurtubî, 2006: XX/80). O rivayetlerden birine göre sure, Ebu Dahdah el-Ensârî hakkında nazil olmuştur. Olay kısaca şöyledir: Münafıklardan birisine ait hurma bahçesi vardır. Hurma ağacının dalları, yetim çocukları olan bir kadının evinin üzerine uzanmaktadır. Yetimler, kendi bahçelerine veya evlerinin üzerine düşen hurmaları yer. Bahçe sahibi, buna engel olur. Hatta onlara karşı sert davranır. Bunu duyan Hz. Peygamber, adamı çağırır. Cennette benzeri verilecek hurma ağacı karşılığında meyveleri dökülen hurma ağacını kendisine satmasını ister. Ancak adam, bu teklifi kabul etmez. Ashaptan Ebu Dahdah el-Ensârî, olaydan haberdar olur. Koşarak Hz. Peygamber'e gelir. Çünkü Hz. Peygamber'in söyledikleri, cennetle müjdelemek anlamına gelmektedir. Denileni kendisinin yaptığı takdirde aynı karşılığı alıp alamayacağını sorar. Hz. Peygamber'den olumlu cevap alınca hurma ağaçlarını satar. (İbn 'Atıyye, h. 1422: VII/30-40). Surenin Medeni olduğunu düşündürebilecek olan bu rivayet, Bakara 2/245. ayet bağlamında da geçmiştir (Şevkânî, h. 1414: I/301). Dolayısıyla surenin medeni olduğu görüşü fazla destek bulmamıştır.

Surenin mesajının iyi anlaşılabilmesi için gerekli olduğunu düşündüğümüz bu özet bilgilerinden verdikten sonra surenin genel içeriğini ele alabiliriz. Bu noktada ayetleri belirli kesitler halinde ele alacağız. Önemli bulduğumuz kelime ve kavramları da imkân dâhilinde analiz etmeye çalışacağız.

3. SURENİN İÇERİĞİ VE DİĞER SURELERLE MÜNASEBETİ

Sure, kasem ile başlar. Mushaftaki sıralamaya göre kendisinden önce yer alan Şems suresinde güneşe ve onun aydınlığına yemin edilmişken bu surede geceye, onun varlığı bürüyen karanlığına ve bir de canlıların erkekli dişili yaratılmasına yemin edilir. Çünkü âlemin işleyişi sürecinde gece ve gündüzün büyük etkisi söz konusudur. (Şenkîti, 1997: VIII/544). Aynı zamanda bunlar, yaratıcının kudretinin açık delilleridir.

Farheddin Râzî (ö. 606/1210), geceye yemin edilmesin şu şekilde açıklar: "Gece gelince her canlı evine barkına sığınır ve mahlûkatın hareketleri durur. Bu vakitte bedenler dinlendirilir. Ruhlarının gıdası kılınan uyku herkesi sarar. Gündüz vaktinde ise ortalık aydınlanır. Bu zaman dilimi, insanların geçimlerini temin etmek için gayret edecekleri dönemdir. Kuşlar yuvalarından, haşerat da buldukları yerden çıkmaya başlar. Gece hep devam edip dursaydı, geçimi sağlamak güçleşirdi. Gündüz devam edip dursaydı o zaman da bedenlerin dinlenmesi mümkün olmazdı. İşte canlıların yararına olan şey, gece ile gündüzün birbirini takip edişindedir: "O, gece ile gündüzü art arda getirendir" (Furkan, 25/62); "O, gece ile gündüzü sizin emrinize vermiştir" (Nahl, 16/12) ayetlerinde bu durumun bir nimet olduğu hatırlatılmaktadır (Râzî, h. 1420: XXXI/181).

Gece ve gündüz yanında varlıkların erkekli-dişili yaratılması da insanı düşünmeye sevk eden ve onu rabbine ulaştıran bir başka delildir. Bu tezahürler, yemin konusu edilmeye ve varlığa şahit tutulmaya değer büyüklükte hadiseler olsa gerektir. Yemin ile bunlara dikkat çekildikten sonra gelen cevapta, insanların çalışmalarının farklılığına işaret edilir (Leyl 92/1-6). Genel anlamda insanlar, iki farklı yola girmekte ve çeşitli davranışlar sergilemektedir. Birincisi, Kur'an'ın istediği ve kurtuluş vaat ettiği insanlarda görmek istediği olumlu tutum ve yaklaşımlardır. İkincisi ise olumsuz davranış biçimleri olup sonucu hüsrandır. İnsanın diline, ırkına, dinine veya milletine göre değil de böyle bir ayrıma tabi tutulması oldukça dikkat çekicidir. Başta İbn Abbas olmak üzere Hasan el-Basri ve Kelbî'den yapılan rivayete göre erkek ve dişinin Âdem ve Havva olduğu söylenmiştir. Hâkim

görüş ise, insanlardan veya hayvanlardan olsun bütün erkek ve dişilerin kastedildiği yönündedir (Kurtubî, 2006: XX/81-82). Çünkü Allah, bütün canlıları erkek ve dişi olarak yaratmıştır. Gösterilen çaba ve yapılan çalışmaların farklı olması da iki şekilde anlamlandırılmıştır: Birincisi, bazı kimselerin gittiği yol hidayet yolu iken bazıları dalalettir (Mâverdi, 1982: IV/426). Tercihlerine bağlı olarak kimi küfür içinde kimi de iman üzeredir. Kimi iyi kimi kötüdür. Kimi itaatkâr kimi de asidir (Kurtubî, 2006: XX/81-82; Mâverdi, 1982: IV/426). Bir başka açıklamaya göre ayet, amellerin sonuçlarından söz etmekte ve onların karşılığının farklı olacağını bildirmektedir. Kiminin çabası cennetle ödüllendirilirken kimininki ateşle karşılık bulacaktır (Râzî, h. 1420: XXXI-182; Kurtubî, 2006: XX/82). Üçüncü bir ihtimal, insanların ahlaki açıdan farklı olmalarıdır. Bu anlamda kimi merhametli kimi katı kalplidir. Kimi halim iken kimi pervasızdır. Kimi cömert kimi cimridir. Yemin de bunlar üzerine yapılmıştır (Mâverdi, 1982: IV/426). Ayete işarî yorum da yapılmıştır. Buna göre kiminin çabası dünyalık elde etmek iken kiminin çabası, düşük arzularının peşinde koşmak ve nefsinin isteklerini tatmin etmek üzerinedir. Kimi de şan şöhret ve makam uğruna koşturur. Bir başkası ahireti için çalışır. O, daima takvasını güçlendirme gayretindedir. Bazıları zihni tasfiye derindedir. Kimisi Allah'ın rızasını kazanmak için uğraşır. Zira onun tek isteği Mevla'sıdır. Yine insanlardan öyleleri vardır ki onun nefsi itaat, kalbi ihlas, vücudu rabbe yakınlık ve dili zikir için çalışır. Kimisi de kendisini helak edecek işlerin peşindedir (Kuşeyrî, 1971: VIII/82).

4. SUREDE TANIMLANAN İKİ İNSAN TİPİ VE DAVRANIŞ BİÇİMLERİ

4.1. Olumlu İnsan Tipi ve Davranışları

Leyl suresinin başlarında Kur'an'ın övdüğü insan tipi yer alır. O, a) veren, b) takvaya eren ve c) en güzel olanı (el-husnâ) onaylayandır. Bunları yapan bir kimse, en kolay olana ulaştırılacaktır. Ya da o, en kolay olanı yapma konusunda başarılı kılınacaktır. (Leyl 92/1-7). Buna karşılık, a) cimrilik eden, b) istiğna duygusuna kapılan ve c) en güzel olanı yalanlayan kimse ikinci grup insan tipini oluşturmaktadır. Böyle bir kimse için zor olan kolaylaştırılacaktır. Ya da o, en zor olanı yapma konusunda başarılı kılınacaktır. Düştüğü zaman da onu malı kurtaramayacaktır. (Leyl 92/8-11). Surenin devamında Allah Teâlâ, hidayeti kendi zatına nispet eder. Hidayete ulaştırmanın kendisine düştüğünü haber verir. Dünyanın da ahiretin de kendisine ait olduğunu bildirir. İnsanları hesap gününe karşı uyarır. Orada cennetle birlikte köpürdükçe köpüren alevli bir ateş de vardır. Uyarılara kulak asmayan ve azgınlaşan, bunun sonucunda yalanlayıp yüz çeviren bahtsız kimse, o ateşe girecektir (Leyl 92/12-16). Tezekki ederek malını veren takva sahibi kimse ise o ateşten uzaklaştırılacaktır. Malından veren kimse bu işi, üzerinde var olan bir hakkın ödenmesi ya da kendisine yapılmış bir iyiliğe teşekkür edilmesi anlamında yapmamaktadır. Onun amacı, sadece rabbinin rızasını kazanmaktır. Bu işin sonunda o, hoşnutluğa erecektir (Leyl 92/17-21).

4.1.1. Verebilme Özelliği

Sözünü ettiğimiz ayet grubunda, olumlu insan tipi için üç temel ahlaki ilke sıralanmaktaydı. Bunlar; vermek, ittika etmek (takva) ve en güzeli tasdik etmektir. Bunlardan ilki olan "أعطى" fiili için A'tâ, "malından veren ve onu hayırda harcayan" demıştır (Vâhidî, 1995: I/1208; Kurtubî, 2006: XX/81-82). Kelimenin kapsamını genişleten İbn 'Atıyye'ye (ö. 541/1147) göre bu kelime, söz ya da eylem olsun her şeyin hakkını vermeyi ifade etmektedir (İbn 'Atıyye, h. 1422: V/491). Râzî, ayetin umum ifade ettiğini söyleyen bir başka âlimdir. O, anlamın daraltmaması adına şunları söyler: "Hz. Ebu Bekir'in de yaptığı gibi, ister zekât gibi farz ister sadaka gibi nafilâ türünden olsun bütün hayırlı konularda malın infak edilmesi kastedilmiştir. Buna, köle azat etmek, esirlerin fidyesine destek sağlamak ve Müslümanları düşmanlarına karşı desteklemek de dâhildir. Ayette fiil, mutlak olarak sadece "verir" şeklinde getirilmiştir. Bunun benzeri, "Kendisine rızık olarak verdiklerinizden infak ederler" (Bakara, 2/3) ayetinde de vardır. Bu tür kullanımla ister farz ister nafilâ olsun, Allah yolunda verilen her şey kastedilmiş olur. Çünkü Allah Teâlâ, söz gelimi bir topluluğu överken, "Onlar, kendileri de muhtaç olmalarına ve arzu etmelerine rağmen yiyeceklerini yoksula, yetime ve esire yedirirler" (İnsan, 76/8) buyurmuştur (Râzî, h. 1420: XXXI, 182/183). Razi burada "ister farz olsun ister nafilâ olsun derken" zekât örneği vermiştir. Ancak sure Mekki olup Medine döneminde farz olan zekâtın o zaman gündemde olması düşünülemez. Zaten sure mutlak anlamda vermekten bahsetmektedir ki övülecek bir ahlaka sahip olmak için kişinin bu hasleti doğal olarak elde etmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Surenin iniş sebebi bağlamında da işaret edildiği gibi çoğu müfessire göre Hz. Ebu Bekir, bu ayette söz konusu edilen vasıfları şahsında toplamış bir kişidir. O, içlerinde aciz, yaşlı ve kadınların da bulunduğu bazı kölelerin maruz kaldığı işkenceyi içine sindirememiştir. Onlardan bir kısmını satın alıp hürriyetine kavuşturmuştur. Onun yaptıklarına karşı babası Ebu Kuhafe şöyle demıştır: 'Ey oğul! Keşke sen, malını kötülükleri senden uzaklaştırabilecek ve her zaman yanında durabilecek güçlü kuvvetli kimseler için harcasaydın!' Bu söze karşı Hz. Ebu Bekir'in cevabı nettir: 'Babacığım ben ne istediğimi biliyorum (ve bunu bir amaç uğruna yapıyorum) (Kurtubî, 2006: XX/82).

4.1.2. Takva

Olgun ve olumlu kişiliğin ikinci vasfı “التقى” fiili ile ifade edilmiştir. Fiil, “takva” kelimesi ile aynı kökten gelir. Katade (ö. 117/735), bu fiil ile “Allah’ın haramlarından sakınan” kimsenin kast edildiğini söyler. Mücahid’e (ö. 103/721) göre ise ayet, cimrilikten ve onun sonuçlarından sakınan kimseden bahsetmektedir (Mâverdi,1982: IV/426).

Kur’an’ın önemle üzerinde durduğu kavramlardan olan “takvâ” kelimesi, Arap dilinde “و-ق-ي/ve-ka-ye” köküne dayanır. (İbn Manzûr, 1999: XV/378) Asıl anlamı; “bir nesneyi zararlı ve eziyet verici şeylerden koruma” (İsfehânî, 2012: 564) olan bu kökün birkaç türevini hatırlatmakta yarar vardır. Başta “الوقاية” (vikâye) kelimesi “koruma, himaye etme, tedbir, önlem, tehlikeyi savma ve engelleme” anlamlarına gelir. İsm-i fail formu olan “الواقى” (vâkî); “koruyan, muhafaza eden, himaye eden, koruyucu, hâmi, kollayan” gibi oldukça geniş kullanım alanına sahip bir kelimedir. Sıfat olarak kullanılan “الواقية” (vâkiye); “koruyucu nesne, koruyucu kabuk veya tabaka” demektir (İbn Manzûr, 1999: XV/379). Çoğunlukla “Allah’tan korkmak” olarak tercüme edilegelen takva, korkma duygusuyla ilintili olsa da tam olarak onun karşılığı değildir. Takva, isteğe dayalı bağlılığı, bilinçli bir şekilde kötülüklerden sakınmayı ifade eder. Sorumluluk bilinciyle hareket etmenin adı olan takvanın sadece korkuyla açıklanması yetersiz bir anlatım biçimidir (Gezgin, 2005: 199-218). “Korumak, korunmak ve sakınmak” merkezli olan bu kelime, sakındırılan şeylerden çekinmeyi ve onlara yanaşmaktan korkmayı da çağrıştırmaktadır. Özellikle Türkçede takva deyince zihinlere korkmak anlamı yerleşmiştir. Takvâ’yı, “Allah’a itaat ederek O’nun gazabını gerektiren şeylerden sakınmak” olarak tanımlayan Seyyid Şerif Cürçânî (ö.1413), bunun da ceza almayı haklı kılan davranışlardan nefsi korumak suretiyle gerçekleşeceğini söyler (Cürçânî, 1983: 90-91). Allah Teâlâ için, “ehl-i takva” tabirinin kullanılması da (Müddessir 74/56) O’nun koruyan ve korunulan olmasına dayanır. Müminlere, “Bizi ateşin azabından koru” (el-Bakara 2/201; Âl-i İmrân 3/16, 191) duası öğretilir. “Nefsinizi, ailenizi ateşten koruyun” (et-Tahrîm 66/6) ayetinde geçen “koruma” fiili de aynı asla dayanmaktadır (Uludağ, 2010: XXXIV/484-486). “المقتى” (muttaki) kelimesi ise, iftiâl babına aktarılmış olan fiilin ism-i fail formudur. Terim anlamıyla kullanılan bu kelime, “Allah’a karşı gelmekten sakınmak suretiyle davranışlarına dikkat eden, helal dairesinde yaşarken haramlardan kaçınan kimseyi tanımlamaktadır. (İzutsu, 2013: 300-302)

Olumlu davranış biçimleriyle birebir ilişkili olan takva, insanın nefsanî/şehvî duygulara karşı yaptığı mücadele olarak düşünülebilir. Takva sahibi olan insan, güvenliği sarsan ve her türlü olumsuzluğa kapı açan sorunları ortadan kaldıracak gücü elde etmiş demektir. İnsana en çok yaraşan şeyin güzel ahlak olduğu düşünülürse o, iman ile doğal enerjini en üst seviyeye çıkarmayı başaracaktır. Takva bilinciyle hareket ederek de güç ve imkânlarını kontrol altına alacaktır. Böylece Allah’ın koyduğu sınırlar içerisinde yaşamak daha kolay hale gelecektir. Bunun yolu da Kur’an’ın vahyine kulak vermektir ve Hz. Peygamber’in rehberliğine tabi olmaktan geçer. Netice itibarıyla takva, kötü ahlak adına ne varsa uzaklaşmak ve iyi ahlaka yönelmektir. Zihinler ve gönüller, takva zemininde bulunduğu zaman daha sağlıklı ve daha dengeli bir yaşamdan söz edilebilir. Bu durumda sadece Allah’a güvenilir. O’na bağlanılır ve gerçek dost olarak sadece O bilinir. Buna karşılık geçici olan şeylere gönül bağlanmaz. Umulmadık durumlarda hayal kırıklığı da yaşanmaz. İyide yarışılır ve hayırda yardımlaşılır. Haklara saygı gösterilir. İnsan kendisine bilinçli olarak hâkim olduğu için engellenme duygusuna kapılmaz.

Günlük hayatta sıkça karşılaşılan gaflet, tembellik, vurdumduymazlık, boş şeylerle uğraşma, faydasız şeyleri hobi edinme, geçici şeylere tutkunluk gibi olgular, çeşitli sorunların kaynağının oluşturur. Bunun yanında dünya malına aşırı bağlılık, hile, aldatma, büyüklenme, istismar, zararlı olanlara bağımlılık gibi unsurlar da kötü ahlakı oluşturan ve insanı felakete sürükleyen davranışlardır. İşte takva, böylesi davranışlara karşı kullanılacak biricik kalkan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun içindir ki müminlere “güç yetirilebildiği kadar takvâ sahibi olmaları” tavsiyesinde bulunulmuş (Teğabün 64/16) ve kurtuluşun buna bağlı olduğu bildirilmiştir. Takva sahibi olunmakla kalp; kötü/düşük arzularından, gösterişten, kıskançlıktan, hırstan, açgözlülüğten ve kibirden korunabilir. Dil; çirkin söz, yalan, gıybet, söz taşıyıcılığı, alay etme, kınama/ayıplama ve lanet okumak gibi eylemlerden uzak tutulabilir. Haram işlemekten, israfı dalmaktan, haksız kazançtan da takva duygusu sayesinde kaçınılabilir. Eğer başarıyı elde etmek ve üstün olmak hedefleniyorsa, mutluluğa ulaşmak bir amaç ise bunlar takva ile gerçekleşecektir. Çünkü Kur’an, renk, dil, soy ve zenginlik gibi tüm ayrıcalıkları ortadan kaldırarak takvayı üstünlükte tek bir ölçü olarak belirlemiştir. (Hucurat 49/13). Sonuç olarak takva, iman etmenin gereği, varlık şuurunun en yüce halidir. Kurtuluşa ermenin vasıtası (Maide 6/35) olan takva, Ahiret yolculuğu için en iyi azıktır (Bakara 2/197).

4.1.3. En Güzeli (el-Husnâ) Onaylama

Ayette geçen “en güzel” olanı tasdik etmek konusunda da çeşitli görüşler vardır. Dahhak’a (ö. 105/723) göre en güzel; “Lâ ilahe illallah” sözüyle formüle edilmiş olan tevhit düşüncesidir. Katade’ye(ö. 117/735) göre en güzel; “Allah’ın vadettikleri” iken Mücahid’e(ö. 107/721) göre “cennet”, Hasîf b. Abdîrahman’a (ö. 137/755) göre ise “sevap”tır. Zeyd b. Eslem (ö, 136/754), “Namaz, zekât ve oruç gibi ibadetlerdir” der. Ata, “Allah’ın kendisine

verdiği nimetlerdir” şeklinde görüş bildirir. Hasen el-Basrî’ye(ö. 110/728) göre ise en güzel olan; “İnsanın yaptığı yardımlara karşılık Allah’ın kendisine yeniden nimet vereceğine inanmasıdır” (Mâverdi, 1982: IV/426). Her ne kadar “en güzel” şeyin ne olduğu konusunda farklı anlamlar verilmiş olsa da bunlar birbirini tamamlayıcı niteliktedir. Çünkü bunlar, iyi olma vasfında birleşmektedir. Sadece inanca, ahlaka veya eyleme bakan yönüyle farklılık arz etmektedir. (Mevdûdî, 1989: VII/140). Ya da konu, bunların sonuçlarıyla ilişkilendirilmiştir. En güzel şeyin mahiyeti ile ilgili olarak Râzî de farklı yorumlar yapmıştır. Dikkat çekici olanları şu şekilde sıralamak mümkündür:

- ✓ “En güzel” olan, kelime-i tevhittir. Buna göre anlam, "Kim verir, haramlardan sakınır ve Allah’ın birliğini, peygamberlik kurumunun haklılığını tasdik ederse onun için cennet vardır" şeklinde olur. Çünkü inkâr halinde sadaka vermenin de yasaklardan sakınmanın da anlamı kalmaz. Bu ayet tıpkı, "*Açlık gününde yemek yedirmek, yakınlığı olan bir yetimi yahut toprakta sürünen bir yoksulu doyurmak, sonra da iman edip birbirlerine merhameti tavsiye edenlerden olmak...*" (Beled, 90/14-17) ayetine benzemektedir.
- ✓ “En güzel” olan, Allah’ın farz kıldığı bedenî ve malî ibadetlerdir. Bu anlama göre sanki "Allah yolunda verip, haramlardan sakınan ve dinin hükümlerini tasdik edenlere gelince..." denilmek kastedilmiştir. Böylece, ‘Şeriatı gönderen Allah, koyduğu kuralları, kullarının salah ve iyilikleri için meşru kılmıştır’ anlamı belirginleşir.
- ✓ “En güzel” şey, Allah’ın, ‘Ne infak ederseniz, Allah onun yerini doldurur’ (Sebe, 34/39) ayetiyle vaat ettiği ve infak edilenler karşılığında vereceği şeydir. Buna göre anlam, "Allah, kendisine vaat edilen bu güzel karşılığa inanarak, malını Allah uğrunda infak edenlere verir" şeklinde olur. Çünkü Allah, ‘Allah yolunda mallarını harcayanların misali, yedi başak bitiren ve her başağında yüz tane bulunan bir tohum gibidir’ (Rahman, 55/261) buyurmuştur. Böylece, verilen sadakaya karşılık Allah’ın vereceği şey, verilen sadakadan daha fazla olunca, böyle bir sonuç için, "hüsnâ" kelimesinin kullanılması yerinde olur. Daha sonra gelen "O en güzeli yalanlarsa..." ayeti de bu ifadeye göre şekillenir. Dolayısıyla, "Kim de o sadakaya mukabil verilecek şeye inanmaz, Rabb’i hakkında sû-i zanda bulunur ve malı hususunda cimrilik yaparsa..." şeklinde olur...
- ✓ “En güzel” şey, ödüldür. Bunun "cennet" olduğunu söyleyenler de vardır. Sonuçta anlam aynıdır. Kaffâl (ö. 365/976) şöyle der: "Neticede "hüsnâ", güzel olan her şeyi ifade eder. Nitekim Allah Teâlâ, "De ki: (Ey müşrikler!) Sizler bizim hakkımızda, iki güzelin birisini (zaferi) ya da şahadetimizi bekleyip duruyorsunuz (Tevbe, 9/52). Bir başka ayette "Kim bir iyilik yaparsa, onun için bu iyiliğini artırırız." (Şura, 42/23) buyurmuştur. Burada Allah Teâlâ, kat kat mükâfat vermeyi "hüsnâ" olarak nitelemiştir. Çünkü Allah, "Şüphesiz benim için Allah katında hüsnâ var" (Fussilet, 41/50) buyurmuştur (Râzî, h. 1420: XXXI/182-183).

Ayet grubunda dikkat çeken bir başka konu, “en kolay olanı kolaylaştırmak” ifadesidir. En kolay olan için; a) Hayır (İbn Abbas), b) Cennet, (Zeyd b. Eslem), c) İyilik/salah yolunu kolaylaştırmak ve onu yapmada başarılı kılmak (Mâverdi,1982: IV/427) anlamları verilmiştir. Artık Allah’a inanan, O’nun hükmüne boyun eğen ve istikamet üzere hayat sürenlere sonsuz cennetler vereceğine inanan insan, iyilikleri gönül rahatlığıyla yapar. Yaptığının boşa gitmeyeceğine inandığı için başkalarının zorlanarak yaptığı amelleri kolayca yapar. Buna karşılık huzur ve mutluluk duyar.

4.2. Olumsuz İnsan Tipi ve Davranışları

Kişilikleri ve kavramları karşıtlarıyla ele almak, Kur’an’ın yöntemlerindedir. Ele alınan konu, bu yöntem sayesinde muhatabın zihninde daha kolay biçimde netleşecektir. Bu anlamda Kur’an, yücelttiği olumlu davranışlar yanında olumsuz insan tipini de analiz eder ve onun davranışlarına yer verir. Surenin devamında şöyle buyrulur: “Ancak; cimrilik eden, istigna duygusuna kapılan ve en güzel olanı yalanlayan kişiye gelince, biz ona en zor olanı kolaylaştırırız. Düşüğü zaman onu malı kurtaramayacaktır” (Leyl 92/8-11). Tanımlanan kişilikle “Ebû Süfyan (Mukatil,), “Ümeyye b. Halef (Begavî,1997 : V/262) ya da Ubeyy b. Halef (Mâverdi, 1982: IV/427) kastedilmiştir” dense de ayetin genele hitap ettiği açıktır (Mâverdi, 1982: IV/427). Olumsuz insanın sergilediği davranışlara gelince bunlar, a) buhl/cimrilik, b) istigna ve c) en güzeli yalanlama olarak sayılmaktadır. Şimdi bunları tahlil etmeye çalışalım.

4.2.1. Buhl

Buhl, cimrilik” demek olup “kerem/cûd” sıfatının karşıtıdır. Buhl, eldeki malı tutmanın uygun olmadığı ve harcanmasının gerekli olduğu durumlarda onu harcamamak (İsfehânî, 2011: 38) olarak tanımlanmıştır. Ayetteki “cimrilik yaptı” fiili; “Kalıcı olmayacak olan malında cimrilik yaptı (İbn İbbas ve Hasan el-Basrî), veya “Allah’ın haklarında cimrilik yaptı” (Katâde) şeklinde tefsir edilmiştir (Mâverdi,1982: IV/427).

İnsanın yapmakla yükümlü olduğu görevleri yapmaması ve vermesi gereken hakkı (vacip) ödemekten kaçınması” (Kurtubî, 2006: XX/84) şeklinde de tanımlanan cimrilik, en düşük ahlaki niteliklerden sayılmıştır. (Özdemir, 2015: 59-91) Farsça’dan Türkçe’ye geçmiş olan cimri kelimesi, “alçak, adi, soysuz ve dilenci” (Develioğlu, 2013: 161)

anlamlarına gelmektedir. Terim olarak cimri, imkânı ve parası olduğu halde harcamayan, başkasına vermeyen, pinti, hasis kimsedir (Çağrı, 1993: VIII/4-5; Doğan, 1996, 194).

Arap dilinde cimrilik kelimesi başta buhl (بخل) olmak üzere, katr/kutur (قتر - قور), şuhh (شح), dan (ضن) men' (منع) ve mesk (مسك) gibi aralarında anlam incelikleri bulunan çeşitli kelimelerle dile getirilmektedir. Bu kelimeler, yalın haliyle ifade ettikleri anlamlar yanında bağlama göre daha kuvvetli anlamlar kazanmaktadır (İzutsu, 2013: 18-19). “Bir şeyin elde tutulması ve esirgenmesi uygun olmayan kimseden esirgenmesi” anlamındaki (el-İsfahânî, Müfredat, 2011, 48) “buhl” ise cimrilik için kullanılan en yaygın kelimedir. Aynı kökten türeyen “mebhale” (مبخلة), zaman ve mekân ismi olarak “cimrilik sebebi” anlamı taşır (el-Ezherî, 1964: VII/423; Zebîdî, 1965: XXVIII/63). Nitekim bu kelime, çocuğun, “cimrilik ve korkaklık sebebi” olduğunu bildiren bir hadiste (İbn Mâce, Edeb, 3) kullanılmıştır. Kişinin kendi ihtiyaçlarını gidermek için yapması gereken harcamalardan kaçınan kimsenin kınaması doğaldır. Ancak, kendisinin veya başkalarının ihtiyaçlarının karşılanması zorunlu olduğu durumlarda gösterilen cimrilik ise daha ileri boyuttadır. (İsfahânî, 2011: 48). Böylesi bir davranış daha çirkin bir tutum olarak Kur'an'da yer alır. “Onlar, cimrilik edenler ve insanlara da cimriliği emredenlerdir. Onlar, Allah'ın kendi ihsanı olarak verdiklerini gizlerler” (Nisa 4/37) ayeti buna işaret etmektedir. Cimrilik edenlerin kıyamette karşılaşacakları durumu tasvir eden bir ayette de şöyle buyrulur: “Allah'ın kendilerine lütfundan verdiği nimetlerde cimrilik edenler, bunun kendileri için hayırlı olduğunu sanmasınlar. Hayır! O kendileri için bir şerdir. Cimrilik ettikleri şey kıyamet gününde boyunlarına dolanacaktır. Göklerin ve yerin mirası Allah'a aittir. Allah, yaptıklarınızdan hakkıyla haberdardır.” (Nisa 4/180.) Ayet, İslam'ın temel prensiplerinden zekât farızasını yerine getirmekten kaçınanlar hakkında nazil olmuştur (Kurtubî, 2006: V/440). Bu ayetin tefsiri mahiyetinde gelen sahih bir hadiste ise şöyle buyurulmuştur: “Allah, bir kimseye mal verir de o kimse malının zekâtını vermezse bu mal kıyamet gününde gözlerinin üzerinde iki siyah nokta bulan ve kafasındaki tüyler dökülmüş erkek yılan halinde kendisine gelir. Bu yılan, sahibinin boynuna dolanır. İki çenesi ile onu yakalar ve ona şöyle der: ‘Ben senin malınım. Ben senin hazinenim (Buhârî, 1992: Zekât, 3; İbn Mâce, 1992: Zekât, 2).”

İnsan davranışlarını analiz eden kimi âlimlere göre mal sevgisi, kazanma hırsı ve fakirlik korkusu, malı elde etme tutma duygusuna sebep olur. Bunun ileri derecesi olan cimrilik ise, tedavi edilmesi gereken psikolojik bir hastalıktır. Cimrinin durumu ipek böceğinden farksızdır. Zira o canlı, nefsini koruma içgüdüyle hareket eder. Kısacık ömrünü koza öreterek tüketir. Ne var ki o, yaptığı kozanın içinde ölür. Yaptığı ürün de başkalarına kalır (Ahmet Rifat, ty.: 34).

Cimriliğin sosyal ve ekonomik hayata bakan yönleri olduğunu söyleyen Muttahhari (1979), İslam'ın ilkeleri ve insanoğlunun iktisadi hayatı arasında iki tür ilişki kurar. Ona göre birincisi, bireysel ve toplumsal hayatı düzenleyici hükümlerdir. Bunlar, ticaret, miras ve mehir gibi konuları düzenler. İkinci tür ilişki, dolaylı özelliindedir. Bunlar, hak, adalet, barış, kardeşlik, fedakârlık gibi insanlar arası ilişkilerin temelini yerleştirilmiş evrensel duygulardır. Bu anlamda Kur'an, geçimini sağlamayı başarabilmiş insana sahip olduğu imkânların Allah yolunda kullanılmasını tavsiye eder. İnsanların yararını gözetmeyi ve toplumun ıslahı için çalışmayı özendirir. Bu anlamda insanın sadece kendisini düşünmesini, kazandığı malı biriktirmesini, onu toplumdan esirgeyerek cimrilik etmesini hoş karşılamaz. (Mutahhari, 1993: 7) Bunun için üretim teşvik edilir. Ticarete imkân verilir. Lüks ve savurganlık yerilir (İsrâ 17/26-27). Ölçülü davranmak (Furkan 25/67) ve cömertlik övülür. Cimrilikten korunmanın kurtuluşa vesile olacağı bildirilir (Haşr 59/9).

Bir kez daha vurgulamak gerekir ki ahiret inancı olumlu davranış kazanma noktasında etkin rol oynamaktadır. Bu sebeple çoğu konularda olduğu gibi cimriliğin tedavisinde de bu güçten yararlanılabilir (Saruhan, 2003: 640-647). Çünkü ahirete inanan insan, Allah'ın kendisine daha iyisiyle karşılık vereceğine inanır. Cömertliğin cennete uzanan bir dal olduğunu bilir. Bunun için insan, mal sevgisinin kendisini tutsak etmesine izin vermez ve infaka yönelir. Yine o bilir ki imkânları makul ölçüler içerisinde başkalarıyla paylaşmadan ve sevilen şeylerden infak etmeden, “biri” derecesine ulaşmak mümkün değildir.

4.2.2. İstiğnâ

Olumsuz davranışlar bağlamında ele alacağımız ikinci kavram, surenin eksenini oluşturan ve mastarı “istiğna” şeklinde gelen “استغنى” İsteğna kelimesidir. İstiğna, zenginlik anlamına gelen “ğaniye/غني” köküne dayanmaktadır. Sözlük anlamıyla kelime; “Kişi zengin oldu, mal onun için yeterli oldu ve malı ile yetindi” anlamlarını ifade eder. (Halil b. Ahmed, 2003: III/294). Tehânevî (ö. 1158/1745), fiilin mastarı olan “ğinâ” kelimesini şöyle tarif eder: “Allah'ın vaat ettiği şeylere karşı kalbin sükûna ermesi ve huzura kavuşmasıdır. Hikmet ehlerinden bazılarına göre ğinâ; “Var olana razı olmak, kaybedilene karşı da sabır ve metanet gösterebilmektir” (et-Tehânevî, I/887). Kendisinden uzak kalınmayacak ve mutlaka kendisine ihtiyaç duyulacak şey için, “لا غنى عنه” denir. “Onsuz olmaz/mutlaka olmalıdır” anlamı taşır (Fettenî, 1976: IV/69). Bir topluluk bir yerde uzun müddet kaldığı zaman, “... غنى القوم في ...” ifadesi kullanılır. Dolayısıyla “غنى” fiili, ikamet etmek kelimesiyle de açıklanmıştır (el-Endülüsî,

1983: 242). Bir şey yok olup gittiği zaman da, “كأن لم يغن بالأمس” denir (Halil b. Ahmed, 2003: III/294). Aynı ifade, insan için kullanıldığı zaman; “Sanki o hiç yoktu/Hiç yaşamamış gibi kaldı” anlamlarına karşılık gelir. Kelimenin dikkat çekici bir kullanımı daha vardır. “الغانية” kelimesi, evli olan genç kızı tanımlar. Eşine bağlı olan, onunla kendisini varlıklı ve mutlu sayan kadın, “غنية بزوجها” ifadesiyle tanımlanır. Yarattığından güzel olan ve süslenmeye ihtiyaç duymayan kadının durumunu anlatmak için ise, “غنية بجمالها عن الزينة” sözü kullanılır (Halil b. Ahmed, 2003: III/294). Anlaşılmaktadır ki bu kelime, yetinmeyi, yetkinliği ve ihtiyaçsızlığı dile getirmektedir.

Aynı kökten gelen ve Allah'ın isimlerinden olan el-Ğaniyy, “Başkasına ihtiyacı olmayan zat” anlamındadır. Allah Teâlâ bu sıfatta tektir. O'na bu konuda ortak olacak bir varlık yoktur. “el-muğni” de Allah'ın isimlerindedir. “Kullarından dilediğini zengin eden” anlamına gelir. Tefsir ilmi bağlamında istiğna kelimesine iki tür anlam verilmiştir. Birinci anlama göre fiil, “malıyla yetindi” (Hasan el-Basrî) demektir. İkinci anlama göre “Rabbinden istiğna etti” (el-Mâverdi, IV/427) anlamına gelir. O da, “Rabbine karşı ilgisiz davrandı” demektir (Kurtubî, 2006: XX/82; İbn Kesîr, 1999: VIII/417). Bir başka yoruma göre “istiğna” kelimesi, sahip olunan mala-mülke bel bağlamak, başkalarına veya Allah'a karşı ihtiyaçsız olduğunu düşünmek (İzzet Derveze, 1997: I/141) anlamındadır. Sonuçta istiğna eden, Allah'a kulluk etmemekte, duaya da merhamet talebine de gerek duymamaktadır.

İstiğna kavramı, Abese suresinin beşinci ayetinde “*Ama kendisini müstağni görene gelince...*” şeklinde geçer. Orada da Mekke'nin ileri gelen müşriklerini niteler. Atâ, bu ifadeye, “*Kendisini imandan müstağni görene gelince...*” anlamı vermiştir. Ka'bî ise, “*Kendisini Allah'tan müstağni görene gelince...*” şeklinde açıklamıştır. Ayetteki “isteğna” fiili için, “zengin olan” anlamı verenler olduğunu söyleyen Razi, şöyle der: “Bu son mana, burası için uygun düşmemektedir. Çünkü o takdirde; “Zengin kılınana gelince sen ona teveccüh ediyorsun” anlamı çıkar. Bu, Hz. Peygamber'in durumunu anlatmaz. Çünkü o, müşriklerin servet ve mallarından ötürü onlara yönelmiş değildir. Üstelik Allah Teâlâ, daha sonra “*Ama korku içinde sana koşarak gelene gelince...*” (Abese 80/8-9) buyurmuştur. Değilse “korkarak” yerine “fakir, yoksul” olarak” buyurmamıştır. Ayetteki, “Ama istiğna edene” ifadesi için, “*Mali sebebiyle kendini müstağni görene gelince...*” şeklinde anlam verenin açıklaması geçerlidir. Çünkü o tipler, sahip oldukları mal yüzünden kendilerini imandan ve Kur'an'dan müstağni saymaktadırlar (Râzî, 1999: XXXI/54).

Kendisine karşı istiğna duygusu beslenen şeyler, “Hz. Peygamber, onun getirdiği din ve onun aracılığıyla insanlara gelen hidayet” olarak belirtilmiştir. Hayır, nur ve taharet gibi konular da buna dâhildir. Özetle istiğna, bütün bunlara karşı takınılan tavidir (Kutub, 1972: XXX/3825). Hâlbuki tüm insanlar bu saydıklarımıza muhtaçtır.

“İstiğna” duygusunun sözde, eylemde ve ilimde olabileceğini söyleyen İbn Âşûr (ö. 1973), “Kişinin kendisini ilgilendiren bir durumda ilgisiz kalması ve onu üzerine almamasıdır” der. Ona göre istiğna, kibre/büyüklenmeye bağlı olup kişinin sahip olduklarıyla övünmesidir (İbn Âşûr, 1984: XXX/107).

İstiğna, Allah'a ait olması gereken bir fiildir. Nitekim Kur'an, kâfirlerin açık deliller/beyyineler ve mucizelerle gelen peygamberlere karşı çıktıklarını ve onlara, “*Bize bir beşer mi yol gösterecek?*” (Teğabün 64/6) diyerek hidayeti yalanladıklarını haber verir. Böylelikle inkârcılar, Hakk'ı tanımamışlar ve küfrü tercih etmişlerdir. Buna karşılık Allah, onların imanlarına ve itaatlerine muhtaç olmadığını bildirmiştir. Hatta onların varlığına da ihtiyacı yoktur. Nitekim azıp sapan bazı kavimleri bu yüzden helak edip köklerini kesmiştir. Bu gerçekler, Allah'ın gani (zengin) olduğunu gösterir. İşte Allah, hem onlardan hem de bütün âlemlerden ganidir. Dilerse onları yok eder. Yerlerine yenilerini getirir. O, zatını Hamîd olarak da niteler. Zira O, mutlak anlamda üstünlüğü ve bütün güzelliği zatında toplayıcıdır. Bu yüzden O, övgüye layık olan yegâne varlıktır (Kutub, 1972: XXX/3825).

4.2.3. En Güzeli (el-Husnâ) Yalanlama

Kibre kapılarak yanlış yolu seçmiş olan kişinin bir başka özelliği, “كذب بالحسنى” “*En güzeli yalanladı*” ifadesiyle dile getirilir. Ona karşı, “*Biz onu en zor olana hazırız (en zor olanı onun için kolaylaştırırız)*” şeklinde karşılık verilmiştir. Ayetin devamında da, “*Düştüğü zaman, malı kendisini kurtarmayacaktır*” (Leyl 92/10) buyurulmuştur. Burada, “en zor olan” (العسرى) konusunda da çeşitli anlamlandırmalar yapılmıştır. İbn Abbas'a göre bu, Allah'tan gelen her türlü şer/kötülüktür. İbn Mes'ud'a göre ise ateştir. “Hayır ve salah yollarının zorlaştırılması” şeklinde de değerlendirilmiştir. Çünkü bunlar, hakikati yalanlayan kimseye zor gelmeye başlar (Mâverdi, 1982: IV/427; Kurtubî, 2006: XX/83). İbn Kesir, kötülüğün kolaylaştırılmasının ne anlama geldiği ile ilgili olarak şu yorumu yapar: “Allah, *'Biz onların kalplerini ve gözlerini çeviririz de onlar, ilkin iman etmedikleri gibi gene de iman etmezler. Biz de onları taşkınlıkları içerisinde kör ve şaşkın bırakırız'* (En'âm 6/110)” buyurur. Demek ki Allah, hayrı amaç edinip ona yöneleni başarılı kılmakta, kötülüğü isteyeniyse kendi haline bırakmaktadır (İbn Kesir, 2000: 8/417).

Üzerinde yorum yapılan bir başka konu, “*Düştüğü zaman malı kendisini kurtarmayacak*” ifadesidir. (Leyl 92/11) “Düşmek” şeklinde tercüme ettiğimiz “تردى” kelimesi için yapılan yorumlar şöyledir: Mücahit ve Katade'ye göre, “Ölüp de kabre konduğu zaman” kastedilmiştir (el-Yezîdî, 1987: 207). Zeyd b. Eslem (ö. 136/754), kişinin ateşe

düştüğü zamana işaret etmiştir. Sapkınlığı tercih edip heva ve hevesinin öngördüğü isyanlara dalması (Mâverdi,1982: IV/427) şeklinde anlaşılmasının mümkün olduğu da söylenmiştir.

5. İSTİĞNA VE CİMRİLİK İLİŞKİSİ

Kur'an'ın istiğna duygusu ile cimrilik olgusunu bir arada zikretmesi dikkat çekicidir. Çünkü bu tür duygular, insanın seçimlerinde ve davranışlarında önemli bir faktördür. Konunun özellikle güven duygusunun kazanılmasında odaklandığı söylenebilir. Emanet/güvenlik duygusu, karşıtı olan korku/endişe ile birlikte insan için en temel duygulardandır. İnsanoğlu, yaratılışın başlangıcından beri bilinçaltında var olan bu duyguların gölgesinde hareket eder. İnsanın ileriki yaşlarda sergilediği davranışlar da belli ölçüde bunlara dayanmaktadır.

Kur'an'ın bir başka yerinde insanlarla alay eden, onları küçük düşürmeye çalışan ve arkalarından çekiştiren kimselerden söz edilir. Onların, mal topladıkları ve sürekli onları sayıp durdukları haber verilir. Çünkü onlar, malın kendilerini ebedi/ölümsüz kılacağını zannetmektedirler (Hümeze 104/1-3). Aslında insanın ölümsüzlüğü elde etmesi mümkün değildir. Herkesin bir gün öleceğini bilmeyen yoktur. Ancak, Kur'an'ın gündeme getirdiği ebedilik düşüncesi, Türkçedeki “geleceğini garantiye almak” ifadesiyle örtüşmektedir. Çünkü insanda gelecek kaygısı vardır. Eş ve çocuklarla bu duygu daha da güçlenmektedir. Çünkü insan, kendi sorunlarıyla belirli ölçüde baş edebilmekte ve başına gelen zorluklara bir şekilde katlanabilmektedir. Ancak o, eş ve çocukların uğradığı zorluklara katlanmak konusunda aynı başarıyı gösteremez. Bu yüzden insan, bakmak zorunda olduğu kimseleri güvende yaşatmak, onlar için yer yurt temin edip geçimlerini sağlamak için cimrileşir. Geleceğe dair korku ve endişeleri artar. Bu defa mal-mülk toplama sevdasına düşer. Artık ortada, kendisinin ve sorumlu olduğu kimselerin geleceğini garanti altına almak için çalışmaktan başka seçenek kalmaz. Böylece yaşam vasıtaları amaç haline gelir. Bu durum, insanı istediği gibi hareket edememeye iterken iyilik yapmaktan da alıkoymuş olur. Bir başka açıdan kişi ile eşi ve çocukları arasında düşmanlık da baş göstermektedir. Çünkü sürekli kendileri için çalışıldığı düşünülen kişilerin istekleri, yine onlar adına geciktirilmektedir. Bu bir hoşnutsuzluk sebebidir. Ne var ki eş ve çocuklar, insan olarak varoluşun en üstün hedefini gerçekleştirme yolunda kişiye engel olmuş olabilirler. Bir başka ifadeyle bizzat eş ve çocuklar onun yoluna dikilip görevini yapmasına karşı durabilirler. Veya eş ve çocuklar kişinin izlediği yolun dışında bir hayat tarzı belirlemiş de olabilirler. Bu durumda insan, yakınlarının hoşnutluğu ile Allah'ın rızası arasında bir tercih yapmak zorunda kalabilir (Kutub, 1972: XXVIII/3589-3590). Bu karmaşık süreçte insan, bir çelişkinin içinde olduğunu çoğu zaman sezemez. Bir taraftan insan, kendi kazandığı mala sıkıca tutunur ve onu hayatının biricik dayanağı olarak görür. Bu, zenginleşme ölçüsünde duygusal fakirliğin artmasından başka bir sonuç doğurmaz. Diğer taraftan insan, kendisine bunca nimeti veren yaratıcıyı unutmaya sürecine girer. Üstelik rabbine karşı ihtiyaçsızlık duygusu gelişir. İmandan, hidayetten ve hayırdan yüz çevirmek, olağan hale gelir. Artık insan için küçücük dünyasını imar etmekten başka kaygı yoktur. Hâlbuki ki bu dünya, denemelerden, sıkıntılardan ve mahrumiyetlerden uzak değildir. Üstelik insan, her defasında bu gerçekliklerle yüzleşmekte ve geçiciliğini hissetmektedir. İşte, dünya hayatına sınıksız sarılarak rabbini unutan ve ahiret hayatını yalanlayan insanın içine düşeceği en büyük açmazlardan birisi bu olsa gerektir.

Surenin devamında Allah, hidayet ve dalaletin yollarını açıklamanın kendisine ait olduğunu haber verir. Dileyen dilediği yolu tutar. Ama unutulmamalıdır ki dünya da ahiret de O'na aittir. Allah, kendisini unutanı cezası yakıcı ateş olan bir son ile uyarır. O ateşe, yalanlayan ve yüz çeviren kötüler girecektir. Tezekki etmek gayesiyle malını harcayan, kötülüklerden sakınan takva sahipleri ise ondan uzaklaşacaktır (Leyl, 92/12-18).

6. İYİLİĞİN GAYESİ

Surenin son bölümünde Kur'an, idealize ettiği insan tipine bir kez daha döner. Onun hayata ve dünya ötesi âleme bakışına işaret eder. Yaptığı iyiliğin gayesini de üç ayetle açıklar: “الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى . وَمَا لِأَحَدٍ عِنْدَهُ مِنْ نِعْمَةٍ تُجْزَى . إِلَّا ” İlk iki ayet, üzerinde dikkatle durmayı gerektirecek özelliktedir. İlki, “O, tezekki ederek malını verir” mealindedir. Tezekki,¹ gelişmek ve büyümek eyleminin kendi kendine oluş sürecini ifade etmektedir. İbn Âşûr, bu fiili, “تكلف الزكاء” diyerek açıklar. Bu açıklamayla “zor ve meşakkatli olan hayır uğrunda uğraşmaya ve kendisini geliştirmeyi amaç edinmeye vurgu yapmaktadır (İbn Âşûr, 1984: XXX/391). Dolayısıyla tezekki eden kişi, maddi benliğini aşan, mala takılıp kalmayan, daha yüksek gayeler için malını harcayabilen bir fert haline gelmiş demektir. Malından bir kısmını ayırıp başkalarına verebilmek, kendisini gerçekten yetiştirmiş bir kişinin yapabileceği bir davranıştır. O, bazıları gibi gösteriş ve övünç için mal harcamamaktadır. Ya da onun gözettiği bir çıkar söz konusu değildir. Onun tek amacı rabbinin hoşnutluğudur. Yaptığı iyi işler sayesinde Rabbinin katında makbul bir kul olma ideali her şeyin üzerindedir (Zemahşerî, 1407: IV/764). İkinci ayet için de iki tür anlam verilmiştir. Birinci ihtimale göre; “Allah katında, bir başka varlığa ait olup da karşılığı verilmesi gereken bir iyilik bulunmamaktadır. Bu durum, ister Allah'ın muhtaçlığı bağlamında olsun ister O'nun karşılık vermekle yükümlü

¹ Bu kavramın tahlili için bk. Ali Binol, "Kur'an'da Geçen Tezekki Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2017, Cilt 11, sayı 11, ss. 185-206.

olduğu bir nimet olsun değişmez. Kısaca Allah Teâlâ, ne başkalarından iyilik görmüştür ne de onların iyiliğine muhtaçtır. İkinci ihtimale göre ayet, Ebu Bekir'in Bilal'i özgürlüğüne kavuşturmak amacıyla yaptığı iyiliği konu edinecek şekilde anlamlandırılmıştır. Bu takdirde Bilal'in Hz. Ebu Bekir'e yapmış olduğu bir iyiliğin bulunmamasından bahsedilmektedir. Ya da ortada karşılığı verilmesi gereken bir minnet bulunmamaktadır (Maverdi,1982: IV/428). Dolayısıyla Hz. Ebu Bekir, söz konusu iyiliğe teşekkür mahiyetinde bir infakta bulunmamaktadır. Onun yaptığı, tamamen kendini aşmışlık halidir. "Mal" olgusuna, konumuna göre anlam verebilme erdemidir. Bir başka ifade ile malı harcamak, tam anlamıyla ona sahip olmanın ispatıdır. Bunun aksi, malın insana sahip olduğu anlamına gelir. Elindekini harcayabilen mümin, kendi varlığını malıyla özdeşleştirmemiş ve onu varlık sebebi kılmamış olur. Ahiret ufkuyula hareket edebilen kişi, yaptıklarının karşılığını göreceğinden emindir.

7 SONUÇ

İnsan, varlığını devam ettirebilme ve kendisini güvende hissedebilme adına bir takım tercihlerde bulunmakta ve belli hedeflere yönelik davranışlar sergilemektedir. Bu noktada bazen yaratılıştan gelen özelliklerinin etkisi altında kalabilmekte, kimi zaman da ön kabullere göre hareket edebilmektedir.

İnsanlık için hidayet rehberi olan Kur'an, insanın aklına ve ruhuna hitap ederken mesaj ve öğretileriyle insana yol göstermekte ve şahsiyetini ilahi vahiy doğrultusunda yeniden inşa etmektedir. Bu inşada özellikle tevhid, kıyamet ve ahiret vurgusu öne çıkarılmakta, insanın dikkati yeminler üzerinden Allah'ın kurduğu kâinat nizamına çekilmektedir. Leyl Suresi de dâhil özellikle Mekkî surelerde Allah insana kendi zatını, kâinatı ve insanın kendisini tanıtmaktadır. Böylece Allah, insan ve kâinat arasında tevhidi bir birlik oluşturmaktadır. Bunun için Kur'an, öncelikle insanın kavram dünyasına intikal etmekte, kavramların içeriğini doldurarak onları yeniden anlamlandırmakta ve böylece insanın inanç ve yaşantısını yeniden tasarlamaktadır. İnsanın inanç ve eylemlerinin anlamlandırılması ve onların organizasyonu bağlamında özellikle takva merkezli bir dünya görüşü ve hayat biçimi öne çıkarılmaktadır. Bu bağlamda insanın müspet ve menfi anlamda iki asli yönelişine dikkat çekmektedir. Olumlu yön, insanın yaratılışının anlam ve gayesine uygun şekilde şirkten uzaklaşarak inanç, düşünce ve yaşam biçimini tevhid inancı doğrultusunda tanzim etmesi, bu uğurda malını harcaması ve takvayı hayatının merkezine yerleştirmesidir. Bu konular, surelerin Leyl suresinde, özlü ve etkili bir üslup içinde muhatabına iletilmektedir.

İkinci yol şirk merkezli olup insan şahsiyetinin parçalanması, insan hayatındaki dengenin ortadan kalkmasıdır. Nefsi zaafıların insana hâkim olması, istiğna duygusuna kapılmak suretiyle yaratıcıyı unutması ve tercih edilen yolun hüsrarla sonuçlanmasıdır. Kur'an, bu iki tür yönelişin birbirinden farklı farklı sonuçlar doğuracağını bildirirken insanı doğrudan yana tercih yapmaya teşvik etmektedir. Böylece insan, hayatına anlam katarken kurtuluşunu da kendi eliyle gerçekleştirmektedir.

KAYNAKÇA

Ahmed b. Hanbel, (1992). *Müsned* (I-VI). Çağrı Yayınları.

Ahmet Rifat. (ty.). *Tasvir-i Ahlâk Ahlâk Sözlüğü*, haz. Hüseyin Algül, Tercüman Yayınları.

Binol, Ali. (2017). "Kur'an'da Geçen Tezekki Kavramı Üzerine Bir Değerlendirme", Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. Cilt 11, sayı 11, ss. 185-206.

Buhari, Muhammed b. İsmail. (1992). *el-Câmiu 's-sahih*. Çağrı Yayınları.

Çağrı, Mustafa. (1993). "Cimrilik", *TDV İslam Ansiklopedisi*.

Develioğlu, Ferit. (2013). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*, Aydın Kitabevi Yayınları.

Doğan, D. Mehmet. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*, İz Yayıncılık. TDK Yayınları.

Ebü Hayyan el-Endülüsî. (1983). *Tuhfetü'l-Erib bimâ fi'l-Kur'âni mine'l-Garib*, thk. Semîr el-Meczûb. el-Kütübü'l-İslâmî.

el-Begavî, Huseyin b. Mes'ûd. (2000). *Me'âlimü't-tenzîl*, thk. Abdürrezzak el-Mehdî. Dâru ihyâi't-türâsi'l-'Ârabî.

el-Cürcânî, Seyyid Şerif. (1983). *et-Ta'rifât*, thk., İbrahim el-Ebyârî, Dâru'r-reyyân li't-türâs.

el-Ezherî. (1964). *Tehzîbu'l-Luga*, thk. 'Abdüsselâm Muhammed Hârûn-Muhammed 'Ali en-Neccâr, el-Mu'essesetu'l-Mışriyyeti'l-'Âmme li't-Te'lif ve'l-Enbâ' ve'n-Neşr.

el-Ferrâ, Ebu Zekeriyya Yahya b. Ziyad. (1983). *Me'ânii'l-Kur'ân*. 'Âlemu'l-Kütüb.

el-Fettenî, Muhammed Tahir. (1976). *Mecmau Bihâri'l-Envâr fi Garâibi't-Tenzîli ve Letâifi'l-Ahbâr*, Matbaatü Mecelleti Dâirati'l-Me'ârif.

- el-İsfehânî, Râgıb. (2012). *el-Müfredat li Elfâzi'l-Kur'ân*, thk. M. Seyyid Keylânî. Dâru'l-Ma'rife.
- el-Vâhidî, Ali b. Ahmed. (1995). *el-Vecîz*. Dâru'l-Kalem.
- el-Yezîdî, Abdullah b. Yahya. (1987). *Garîbu'l-Kur'ân ve Tefsîruhu*, thk. Abdurrazzak Huseyn, Müessesetu'r-risâle.
- Gezgin, A. Galip. ((2005). Kur'an Meâllerinde "Takva" Kelimesinin Türkçe'ye Çeviri Sorunu. *İnsan Bilimleri Araştırmaları*, Yıl: 7, s. 14, ss. 199-218.
- Halil b. Ahmed. (2003) *Kitâbu'l-'Ayn*, thk. 'Abdulhamîd Hindâvî, Dâru'l-Kütübi'l-'İlmiyye.
- İbn Âşûr, Muhammed Tahir. (1984). *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*. ed-Dâru't-Tûnisîyye.
- İbn 'Atiyye, Abdulhak b. Gâlib. (h. 1422). *el-Muharraru'l-Vecîz*, Dâru'l-kütübi'l-'ilmiyye.
- İbn el-Cevzî, Abdurrahman b. Ali. (h. 1422). *Zâdü'l-Mesîr*, thk. Abdürrezzak el-Mehdi. Dâru'l-Kütübi'l-Arabî.
- İbn el-Yezîdî, Abdullah b. Yahya. (1987). *Garîbu'l-Kur'ân ve Tefsîruhu*, thk. Abdurrazzak Huseyn, Müessesetu'r-risâle.
- İbn Kesîr. (1999). *Tefsîru'l-Kur'âni'l-'Azîm*, thk. Muştâfâ es-Seyyid. Müessesetu'l-Çurtuba.
- İbn Mâce, Muhammed b. Yezid. (1992). *Sünen*. (I-II), Çağrı Yayınları.
- İbn Manzûr, Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem. (1999) . *Lisânü'l-'Arab*, thk. Emin Muhammed Abdülvehhab-Muhammed es-Sâdik el-beyî, Dâru ihyâi't-türâsi'l-'arabî.
- İzzet Derveze. (1997). *et-Tefsîru'l-hadîs*, trc. Mehmet Baydaş - Vahdettin İnce. Ekin Yayınları.
- İzutsu, Toshihiko. (2013). *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş, Yeni Ufuklar Neşriyat.
- Kurtubî, Muhammed b. Ahmed el-Ensârî. (1995), *el-Câmiu' li Ahkâmi'l-Kur'ân*. Dâru'l-Fikr.
- Kuşeyrî, A. b. Hevâzin. (1971). *Letâifu'l-İşârât*, thk. İ. el-Besyûnî. Hey'etü'l-âmme el-Mısriyye.
- Kutub, Seyyid. (1972). *Fi Zilâli'l-Kur'ân*, Dâru's-Şuruk.
- Mâverdi, Ali b. Muhammed. (1982). *en-Nüket ve'l-Uyûn*, thk. 'Abdulmaşşûd b. 'Abdurrahîm. Dâru'l-Kütübi'l-'ilmiyye.
- Mevdüdî, Ebu'l-'Alâ. (1989). *Tefhîmu'l-Kur'ân*, trc. Muhammed Han Kayanî vd., İnsan Yayınları.
- Murtaza Mutahharî. (1993). *İsâmî İktisâdın Felsefesi*, çev. Kenan Çamurcu, İnsan Yayınları.
- Özdemir, Faruk. (2015). *Kur'an'da Cimrilik Anlamını İhtiva Eden Kavramların Etimolojik ve Semantik Analizi*, İlahiyat Araştırmaları Dergisi, sy. 4, Aralık ss. 59-91.
- Râzî, Fahrüddin M. b. Ömer. (1999). *Mefâtihu'l-Gayb*, İhyâut-türâsi'l-'Arabî.
- Râzî. (1988). *Tefsir-i Kebir Mefâtihu'l-Gayb*, trc. Kılıç, S., Cebeci L., Akçağ Yayınları.
- Saruhan, M. S. (2003). İslam Ahlakında İsrâf ve Cimrilik, *İslami Araştırmalar Dergisi*, c. 16, sy. 4, ss. 640-647.
- Şenkîti, Muhammed el-Emin. (1997). *Edvâu'l-beyan fî idahi'l-Kur'ân bi'l-Kur'ân*. Dâru'l-Fikr.
- Şevkânî, Muhammed b. Ali. (h. 1414). *Fethu'l-Kadîr*, Dâru İbn Kesîr.
- Uludağ, Süleyman. (2010). Takvâ, *TDV İslâm Ansiklopedisi*.
- Zebîdî, Muhammed Murtaza. (1965). *Tâcu'l-'Arûs*, thk. Heyet, Maṭba'atu Hukûmeti'l-Kuveyt.
- Zeccâc, İbrahim b. Serî. (1988). *Me'ânii'l-Kur'ân ve İ'râbuhu*, thk. Abdülcelil Abduh Şelebî. 'Âlemu'l-Kütüb.
- Zemahşerî, (1407h.). *El-Keşşâf an Hakâiki Gavâmizi't-tenzîl*. Dâru'l-Kütübi'l-'Arabî.

STRUCTURED ABSTRACT

The Qur'an was sent as a source of guidance for humanity. Man was born into the world very weak. He doesn't know anything when he arrives. As a reflection of divine mercy, prophets were sent to guide people. Their paths are also illuminated by revelation. While the Qur'an is addressing human beings, it has introduced both the creator and the universe. It also gave information about the end of the universe. Meanwhile, he did not neglect to tell the truth of "human".

Surah Leyl, one of the first descended suras, begins by commemorating beings with their opposites. He swears by night and day, male and female. The mention of night and day is to point out their effects on people. The surah also states that people's work is different. It emphasizes that just as the actions taken are different, the consequences will also be different. Meanwhile, he draws two types of people, positive and negative. He praises the first and promises him a good ending. The other is in harm's way. Because he will be punished for his evil deeds.

The Qur'an first introduces the type of person who exhibits positive behaviors. It has three basic behavioral patterns. The first is that he is a giver (spending on others what he has earned). It is essential for a person to be self-educated, to earn his own income and not to be dependent on others. Such a person makes others benefit from the remainder of his property. Such behavior is an expression of a person's competence, self-transcendence and not being a slave to the means of subsistence. The second is that one has taqwa. Taqwa is a word based on the root meanings of "protect, guard and avoid". A person who has taqwa is the one who protects himself from evil and divine prohibitions while continuing his life. He does not indulge in haram in order to make a living and to reconstruct his world. It does not interfere with the property, life and honor of others. He leads his life within the limits of obedience to his Lord. He also avoids prohibitions. He is aware that the livelihood belongs to Allah. He firmly believes that as long as he works honestly and avoids the forbidden things of Allah, a way out will definitely be opened for him. If he makes a mistake, he returns from his mistake. It carries the hope that the abandoned sin will be forgiven. He also knows that a mistake made with persistence does not go unpunished. That's why he lives by observing the halal and haram circle of revelation. Considering the problems that societies constantly face, it is seen that they focus on issues such as injustice, cruelty, torture, abuse, rape, theft, fraud, corruption and cheating. All this is the outcome of not knowing the limits and not observing the rights. Man tries to survive under the influence of his innate emotions. In this context, he makes some choices. However, any unlawful and disproportionate attempt to ensure personal safety and establish life may endanger the life and safety of another. This is where the guidance of revelation comes into play. Revelation teaches man what to do and how. It recommends following certain rules to ensure both their own safety and community safety. Taqwa is the name of attaining such a consciousness. Taqwa is the consciousness of being protected, acting in moderation and keeping himself in the necessary places. All this is meaningful because it is done not with external compulsions and pressures, but with inner feelings. In this sense, taqwa is an important shield that prevents all kinds of evil. Thanks to taqwa, a person provides social security while protecting himself. The third characteristic of the positive type of person is to affirm the most beautiful. It has been said that the most beautiful thing is kalima-i tawhid (الله الا اله لا). While this expression expresses the rejection of any deity other than Allah, it requires knowing only Allah as lord and deity. By the way, for the "most beautiful"; It has also been given meanings such as "God's promises, declared orders and prohibitions, Paradise, which is a place of reward or reward for good deeds". All these meanings point to either the beginning or the application area or the end of the "most beautiful" thing. In the end, they all come together at one point. The good news is given that "what is easy will become even easier" for the person who collects the listed characteristics in his person. Because a person who believes in Allah and the Last Day does what is asked of him with peace of mind. He also deliberately avoids prohibitions. He always runs for good. He competes in goodness. He knows that what he has done will not go in vain. His submission to a Lord who knows and sees everything and who will repay goodness with something better is complete. A person who believes in what Allah promises does what he does only for the sake of Allah. He does not spend to repay a favor done to him or to seek a future benefit. Because an act done with this intention does not have the characteristics of good deeds and is not accepted by Allah. It is one of the matters stated in the Qur'an that only the works done for the sake of Allah will be accepted, and that one will be satisfied with the servitude done by purifying the feelings of hypocrisy and faction.

In contrast to the positive type of person, the Qur'an also includes the negative type of person and his behaviors. A negative person is one who is stingy, does not see himself in need of divine help, and denies the most beautiful thing. People who are stingy work primarily to ensure their own safety and to secure their future. For this he earns goods. But instead of spending it, he keeps it and saves it all the time. He thinks that the property will make itself eternal. When he gets what he wants, he falls into the feeling of istigna (ignoring the divine command). Now he has everything. He doesn't need God or his grace, so to speak. In the course of time, he becomes indifferent to the hereafter. Negligence and indifference lead him to denial. Now he is at the point of denying the most beautiful thing. As stated before, those that are denied are those that are affirmed by the positive human type and are things such as "the word of tawhid, the promises of Allah, the orders and prohibitions, the reward for goodness, or the paradise that is the abode of rewards". All this is ignored for the sake of maintaining a short earthly life. However, when a man falls (dies or falls into hell), what he gains will not save himself. Such a finale is as real as nightfall, as clear as daylight. There is a prevailing opinion that the surah was revealed about Hazrat Abu Bakr. Because Hazrat Abu Bakr bought the poor and slaves who were tortured for their beliefs and set them free. Meanwhile, he spent his

wealth for the cause of Islam. He did what he did only for the sake of Allah and did not expect anything in return. Although the behaviors that are praised in the surah are identified with Hazrat Abu Bakr, the messages are for all humanity. The declaration of the existence of two kinds of tendencies towards man is another proof of the universality of the Qur'an.

Key words: Qur'an, Surah Leyl, Human Types, Behavior Patterns, Lack of Need.